

OSUDY
✓ DOBRÉHO VOJÁKA
ŠVEJKA

SLAVNÝ VÝPRASK

3. DÍL

Jaroslav Hašek

OSUDY
✓ DOBRÉHO VOJÁKA
ŠVEJKA

SLAVNÝ VÝPRASK

3. DÍL

Jaroslav Hašek

Jaroslav Hašek

Osudy dobrého vojáka Švejka
Slavný výprask (3. díl)

SAGA Egmont

Osudy dobrého vojáka Švejka - Slavný výprask (3. díl)

Postavy a použití jazyka v tomto díle nevyjadřují názory vydavatele. Dílo je publikováno jako historický dokument, který zachycuje společenské vnímání dané doby.

Copyright © 1922, 2022 SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788728428313

1st ebook edition

Format: EPUB 3.0

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

This work is republished as a historical document. It contains contemporary use of language.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13,4 million euros annually to children in difficult circumstances.

1 ' PŘES UHRY

Konečně se všichni dočkali toho okamžiku, kdy je nacpali do vagónů v poměru 42 mužů k 8 koním. Koním ovšem se jelo pohodlněji než mužstvu, poněvadž mohli spát vstoje, ale to nevadilo. Vojenský vlak vezl do Haliče opět novou skupinu lidí hnáných na jatky.

Celkem však se všem těm tvorům přece jen ulehčilo; bylo to něco již určitého, když se vlak hnul, ale předtím to byla jen trapná nejistota, panika, zdali se pojedje již dnes, nebo zítra, či pozítří. Některým bylo jako odsouzeným k smrti, kteří očekávají se strachem, kdy si pro ně přijde kat. A potom nastane uklidnění, že už to bude odbyto.

Proto jeden voják řval z vagónu jako pomínutý: „Jedeme, jedeme!“

Účetní šikovatel Vaněk měl úplnou pravdu, když říkal Švejkovi, že není žádný spěch.

Nežli se dospělo k tomu okamžiku, aby se lezlo do vagónů, uplynulo několik dní, a přitom se stále hovořilo o konzervách a zkušený Vaněk prohlásil, že je to jenom fantazie. Jaképak konzervy! Takhle ještě polní mše, poněvadž i při předešlé maršce tak bylo. Když jsou konzervy, tak polní mše odpadá. V opačném případě polní mše je náhražkou za konzervy.

A tak se objevil místo gulášových konzerv vrchní polní kurát Ibl, který zabil tři mouchy jednou ranou. Odsloužil polní mši najednou pro tři pochodové prapory, dvěma z nich požehnal do Srbska a jednomu do Ruska.

Měl přitom velice nadšenou řeč a bylo znát, že bral materiál z vojenských kalendářů. Byla to taková dojemná

řeč, že když ujížděli na Mošon, Švejk, který byl pohromadě ve vagónu s Vaňkem v improvizované kanceláři, vzpomněl si na ten proslov a řekl účetnímu šikovateli: „To bude moc fajn, jak povídal ten feldkurát, až den se skloní k večeru a slunce se svýma zlatejma paprskama zapadne za hory a na bojišti bude slyšet, jak von říkal, ten poslední dech umírajících, hejkot kleslých koní a sténání raněných mužů a nářek vobyvatelstva, když mu hořejí chalupy nad hlavou. Já mám moc rád, když tak lidi blbnou na kvadrát.“

Vaněk souhlasně kývl hlavou: „Byl to zatraceně dojemný případ.“

„Bylo to moc hezký a poučný,“ řekl Švejk, „já si to pamatuju velmi dobře, a až se vrátím z vojny, tak to budu vypravovat u Kalicha. Von se, když nám to pan kurát vykládal, tak pěkně rozkročil, že jsem měl strach, aby mu jedna haksna neuklouzla a von nespád do polního oltáře a nerozbil si kokos vo monstranci. Von nám dával takovej pěkněj příklad z dějin naší armády, když ještě sloužil Radeckej a s večerními červánky slučoval se voheň, jak hořely stodoly na bojišti, jako kdyby to byl viděl.“

A týž den vrchní polní kurát Ibl byl již ve Vídni a opět tam jinému maršbataliónu vykládal dojemnou historii, o které se Švejk zmiňoval a která se mu tolik líbila, že ji nazval blbostí na kvadrát.

„Milí vojáci,“ řečnil vrchní polní kurát Ibl, „tak tedy si myslete, že je rok osmačtyřicátý a že vítězstvím skončila bitva u Custozzy, kde po desetihodinovém úporném boji musil italský král Albert přenechatí krvavé bojiště našemu otci vojínů, maršálkovi Radeckému, jenž v 84. roce svého života dobyl tak skvělého vítězství.“

A hle, vojáci milí! Na výšině před dobytou Custozzou zastavil se kmet vojevůdce. Kolem něho jeho věrní vojevůdcové. Vážnost okamžiku zmocnila se celého kroužku, neboť, vojáci, v nepatrné vzdálenosti od maršálka

bylo pozorovat vojína, jenž se smrtí zápasil. S roztráštěnými údy na poli cti pociťoval zraněný praporečník Hrt, jak na něho hledí maršálek Radecký. Hodný zraněný praporečník ještě svíral v tuhnoucí pravici zlatou medaili v křečovitém nadšení. Při pohledu na vznešeného maršálka oživil se ještě jednou tepot jeho srdce a zchromlým tělem pronikl poslední zbytek síly a umírající pokoušel se s nadlidskou námahou plížiti se vstříc svému maršálkovi. „Popřej si klidu, můj hodný vojíne,“ zvolal k němu maršálek, sestoupil s koně a chtěl mu podati ruku. „Nejde to, pane maršálku,“ řekl umírající vojín, „mám obě ruce uraženy, ale o jedno prosím. Sdělte mně plnou pravdu: Je ta bitva zcela dobytá?“ „Docela, milý brachu,“ pravil laskavě polní maršálek, „škoda, že tvá radost je zkalena tvým zraněním.“ „Ovšem, vznešený pane, se mnou je konec,“ temným hlasem řekl vojín, příjemně se usmívaje. „Máš žízeň?“ otázal se Radecký. „Den byl parný, pane maršálku, měli jsme přes třicet stupňů horka.“ Nato Radecký, chopiv se polní láhve svého pobočníka, podával ji umírajícímu. Tento se napil, učiniv mocný doušek. „Zaplať bůh tisíckrát,“ zvolal, namáhaje se políbiti ruku svému veliteli. „Jak dlouho sloužíš?“ otázal se tento. „Přes čtyřicet let, pane maršálku! U Ošper dobyl jsem zlaté medailie. Také u Lipska jsem byl, dělový kříž mám rovněž, pětkrát jsem byl smrtelně raněn, ale teď je se mnou dočista konec. Ale jaké štěstí a blaho, že jsem se dožil dnešního dne. Co mi záleží na smrti, když jsme dobyli slavného vítězství a císaři vrácena jeho zem!“

V tom okamžiku, milí vojáci, zazněly z tábora velebné zvuky naší hymny Zachovej nám, Hospodine, mocně a vznešeně nesly se po bojišti. Padlý vojín, loučící se se životem, ještě jednou pokusil se vzchopit. „Sláva Rakousku,“ zvolal nadšeně, „sláva Rakousku! Nechtě pokračuje se v té skvostné písni! Sláva našemu vojevůdci! Ať žije armáda!“

Umírající sklonil se ještě jednou k pravici maršálkově, kterou poceloval, sklesl a tichý poslední vzdech vydral se z jeho šlechetné duše. Vojevůdce stál tu s obnaženou hlavou před mrtvolou jednoho z nejhodnějších vojáků. „Tento krásný konec je věru záviděníhodný,“ pravil v pohnutí maršálek, skláněje obličej do sepjatých dlaní.

Milí vojáci, i já vám přeji, abyste se všichni dočkali takového krásného konce.“

Vzpomínaje na tuto řeč vrchního polního kuráta Ibla, mohl ho opravdu nazvat Švejk, aniž by mu v nejmenším ubližoval, blbem na kvadrát.

Potom Švejk počal mluvit o známých rozkazech, které jim byly přečteny před vstoupením do vlaku. Jeden byl armádní rozkaz podepsaný Františkem Josefem a druhý byl rozkaz arcivévody Josefa Ferdinanda, vrchního velitele východní armády a skupiny, kteréž oba týkaly se události na Dukelském průsmyku dne 3. dubna 1915, kdy přešly dva batalióny 28. pluku i s důstojníky k Rusům za zvuků plukovní kapely.

Oba rozkazy byly jim přečteny třaslavým hlasem a zněly v českém překladu:

Armádní rozkaz ze dne 17. dubna 1915:

Přeplněn bolestí nařizuji, aby c. k. pěší pluk čís. 28 pro zbabělost a velezradu byl vymazán z mého vojska. Plukovní prapor budiž zneuctěnému pluku odebrán a odevzdán do Vojenského muzea. Dnešním dnem přestává existovat pluk, který otráven mravně z domova, vytáhl do pole, aby se dopustil velezrady.

František Josef I.

Rozkaz arcivévody Josefa Ferdinanda:

České trupy během polního tažení zklamaly, zejména v posledních bojích. Zejména zklamaly při obraně pozic, ve kterých se nalézaly po delší dobu v zákopech, čehož

použil často nepřítel, aby navázal styky a spojení s ničemnými živly těchto trup.

Obyčejně vždy směřovaly pak útoky nepřítele, podporovaného těmito zrádci, proti těm oddílům na frontě, které byly od takových trup obsazeny.

Často podařilo se nepříteli překvapit naše části a takřka bez odporu proniknout do našich pozic a zajmouti značný, velký počet obránců.

Tisíckrát hanba, potupa i opovržení těmto bídákům bezectným, kteří dopustili se zrady císaře i říše a poskvřňují nejen čest slavných praporů naší slavné a statečné armády, nýbrž i čest té národnosti, ku které se hlásí.

Dřív nebo později zastihne je kulka nebo provaz kata.

Povinností každého jednotlivého českého vojáka, který má čest v těle, je, aby označil svému komandantovi takového ničemu, štváče a zrádce.

Kdo tak neučiní, je sám takový zrádce a ničema.

Tento rozkaz nechť je přečten všemu mužstvu u českých pluků.

C. k. pluk čís. 28 nařízením našeho mocnáře jest již vyškrtnut z armády a všichni zajatí přeběhlíci z pluku splatí svou krví těžkou vinu.

Arcivévoda Josef Ferdinand

„To nám to přečtli trochu pozdě,“ řekl Švejk k Vaňkovi, „velice se divím, že nám to četli až teď, když už císař pán ten befél vydal 17. dubna. To by mohlo tak vypadat, jako kdyby z nějakejch důvodů hned nám to nedali přečíst. Já bejt císařem pánem, tak bych si takový odstrkování nedal líbit. Když vydám befél 17. dubna, tak se taky sedmnáctýho musí číst u všech regimentů, i kdyby šídla padala.“

Na druhé straně vagónu proti Vaňkovi seděl kuchař okultista z důstojnické mináže a cosi psal. Za ním seděli

sluha nadporučíka Lukáše vousatý obr Baloun a telefonista přidělený k 11. marškumpačce Chodounský. Baloun přežvykoval kus komisárku a vykládal uděšeně telefonistovi Chodounskému, že za to nemůže, když v té tlačnici při nastupování do vlaku nemohl se dostat do štábního vagónu ku svému nadporučíkovi.

Chodounský ho strašil, že teď přestává legrace, že za to bude kulka.

„Kdyby bylo už jednou toho trápení konec,“ bědoval Baloun, „už jednou jsem měl namále na manévrech u Votic. Tam jsme šli vo hladu a žízni, a když k nám přijel batalionsadjutant, tak jsem vykřik: ‚Dejte nám vodu a chleba.‘ Von votočil na mne koně a řek, že kdyby to bylo ve válce, že bych musil vystoupit z řady a že by mne dal vodstřelit, a teď že mne dá zavřít na garnizón, ale měl jsem veliký štěstí, poněvadž když to jel voznámit ke štábu, tak na cestě se mu splašil kůň, von spad a zlámal si, sláva bohu, vaz.“

Baloun těžce vzdychl a zakuckal se soustem chleba, a když se vzpamatoval, žádostivě podíval se na dva vaky nadporučíka Lukáše, které opatroval.

„Fasovali, páni oficíři,“ řekl trudnomyslně, „játrové konzervy a uherský salám. Takhle kousíček.“

Díval se přitom tak toužebně na ty dva vaky svého nadporučíka jako ode všech opuštěný pejsek, který je hladový jako vlk a sedí, vdechuje páry z vařící se uzeniny, u dveří uzenářského krámu.

„Neškodilo by,“ řekl Chodounský, „kdyby nás někde čekali s nějakým dobrým obědem. To když jsme my na začátku vojny jeli do Srbska, tak jsme se přežrali na každé stanici, jak nás všude hostili. Z husích stehýnek jsme vyřezávali špalíčky toho nejlepšího masa a hráli s nimi ovčinec na plátech čokolády. V Oseku v Charvatsku nám přinesli do vagónu dva páni od veteránů velký kotel

pečeného zajíce, a to už jsme nevydrželi a vylili jsme jim to všechno na hlavu. Po všech tratích jsme nic jiného nedělali, než blili z vagónů. Kaprál Matějka v našem vagóně se tak přecpal, že jsme museli dát mu přes břicho prkno a skákat po něm, jako když se šlape zelí, a to mu teprve ulevilo a šlo to z něho horem dolem. Když jsme jeli přes Uhry, tak nám házeli do vagónů na každé stanici pečené slepice. Z těch jsme nic jiného nejedli než mozeček. V Kapošfalvě házeli nám Maďaři do vagónů celé kusy pečených prasat a jeden kamarád dostal celou pečenou vepřovou hlavou tak do lebky, že potom toho dárce honil s überšvunkem přes tři koleje. Zato už v Bosně jsme ani vodu nedostali. Ale do Bosny, ačkoliv to bylo zakázané, měli jsme různých kořalek, co hrdlo ráčilo, a vína potoky. Pamatuji se, že na jedné stanici nás nějaké paničky a slečinky uctívaly pivem a my jsme se jim do konve s pivem vymočili, a ty jely od vagónu!

Všichni jsme byli jako v mátohách po celou cestu, já neviděl ani na žaludské eso, a než jsme se nadáli, najednou rozkaz, karty jsme ani nedohráli, a všechno ven z vagónů. Nějakej kaprál, už nevím, jak se jmenoval, ten křičel na svoje lidi, aby zpívali: ‚Und die Serben müssen sehen, daß wir Österreicher Sieger, Sieger sind.‘ Ale někdo ho zezadu kop a on se převalil přes koleje. Potom křik, aby se daly ručnice do pyramid, a vlak hned otočil a jel nazpět prázdný, jen, to se ví, jak to v té panice bývá, odvezl nám s sebou frpflégung na dva dny. A jako odtud k tamhletěm stromům, tam už začaly praskat šrapnely. Přijel z druhého konce batalionskomandant a svolal všechny na poradu, a potom přišel náš obrlajtnant Macek, Čech jako poleno, ale mluvil jen německy, a povídá, bledý jako křída, že se dál nemůže ject, trať že je vyhozena do povětří v noci, Srbové že se dostali přes řeku a jsou nyní na levém křídle. Ale to je ještě daleko od nás. My prý dostaneme posily a pak je

rozsekáme. Nikdo aby se nevzdal, kdyby k něčemu došlo, Srbové prej zajatcům uřezávají uši, nosy a vypichují oči. Že nedaleko nás praskají šrapnely, z toho abychom si nic nedělali. To se prý naše artilérie nastřeluje. Najednou ozvalo se kdesi za horou tatatatatatata. To prý nastřelují naši mašínengevéry. Potom bylo zleva slyšet kanonádu, my jsme to slyšeli ponejprv a leželi na břiše, přes nás přelétlo několik granátů a zapálily nádraží a z pravé strany nad námi začaly hvízdát kuličky a v dálce bylo slyšet salvy a rachocení ručnic. Oblajtnant Macek poručil rozebrat pyramidy a ládovat kvéry. Dienstführender šel k němu a řekl, že to není vůbec možné, poněvadž nemáme s sebou žádnou municí, že přece ví dobře, že municí jsme měli fasovat až u další etapy před pozicí. Před námi že jel vlak s municí a ten že už patrně se dostal Srbům do rukou. Oblajtnant Macek stál chvíli jako ze dřeva a pak dal rozkaz ‚Bajonett auf,‘ aniž by věděl proč, jen tak ze zoufalství, aby se něco dělalo. Potom jsme zas stáli v pohotovosti hezkou chvíli, potom zas jsme lezli na pražce, poněvadž objevil se nějaký aeroplán a šarže řvaly: ‚Alles decken, decken!‘ Pak se objevilo, že je to náš, a byl také omylem naší artilérií podstřelenej. Tak jsme zas vstali, a žádný rozkaz, rúť! Z jedné strany hnal se k nám nějaký kavalerista. Ještě zdaleka křičel: ‚Wo ist Batalionskommando?‘ Batalionskomandant vyjel mu naproti, ten mu podal nějaký list a zase už odjížděl dál napravo. Batalionskomandant si to po cestě četl, a pak najednou jako když se zblázní. Vytasil šavli a letěl k nám. ‚Alles zurück, alles zurück!‘ řval na důstojníky. ‚Direktion Mulde, einzeln abfallen!‘ A tu to začalo. Ze všech stran, jako by na to čekali, počali do nás pálit. Po levé straně bylo kukuřičné pole a to bylo jako jeden čert. My jsme se plížili po čtyrech do údolí, ruksaky nechali na těch zatracených pražcích. Oblajtnant Macek dostal to ze strany do hlavy

a neřek ani švec. Než jsme utekli do údolí, bylo plno zabitých a raněných. Ty jsme tam nechali a běželi jsme až do večera a krajina byla od našich již před námi jako vymetená. Jen jsme viděli vyrabovaný trén. Až konečně jsme se dostali na stanici, kde už se dostaly nové rozkazy, sednout do vlaku a ject nazpátek ku štábu, což jsme nemohli vykonat, poněvadž celý štáb padl den předtím do zajetí, o čemž jsme se dozvěděli až ráno. Pak jsme byli jako sirotci, žádný o nás nic nechtěl vědět a přidali nás k 73. regimentu, abychom s ním odstupovali, což jsme s největší radostí udělali, ale napřed jsme museli mašírovat kupředu asi den, než jsme přišli k 73. regimentu. Potom jsme...”

Nikdo ho již neposlouchal, neboť Švejek s Vaňkem hrál tahaný mariáš, kuchař okultista z důstojnické mináže psal dál obšírné psaní své manželce, která za jeho nepřítomnosti počala vydávat nový teosofický časopis, Baloun dřímал na lavici, a tak nezbylo telefonistovi Chodounskému než opakovat: „Ano, na to nezapomenu...”

Zvedl se a šel kibicovat k tahanému mariáši.

„Aspoň kdybys mně zapálil fajfku,“ řekl Švejek přátelsky na Chodounského, „když už jdeš kibicovat. Tahaný mariáš je vážnější věc než celá vojna a než to vaše zatracený dobrodružství na srbský hranici. – Takovou blbost udělám, měl bych se fackovat. Že jsem ještě chvíli nepočkal s tím králem, zrovna teď mně přišel filek. Já hovado.“

Kuchař okultista mezitím dokončil své psaní a přečítal si ho zřejmě uspokojen, jak to pěkně složil kvůli vojenské cenzuře.

Drahá ženo!

Až dostaneš tyto řádky, budu se nalézati již po několik dní ve vlaku, poněvadž odjíždíme na frontu. Netěší mě to příliš, poněvadž ve vlaku musím zahálet

a nemohu být prospěšným, neboť se nevaří v naší důstojnické kuchyni a jídlo se dostane na staničních etapách. Rád bych býval našim pánům důstojníkům uvařil mezi jízdou Maďarskem segedinský guláš, ale sklaplo mně. Snad až přijedeme do Haliče, budu mít příležitost uvařit šoule, pravé haličské, husu dušenou v kroupách nebo v rýži. Věř mně, drahá Helenko, že se opravdu snažím co nejvíce zpříjemnit našim pánům důstojníkům jich starosti a námahy. Byl jsem od pluku přeložen k maršbataliónu, což bylo mým nejvroucnějším přáním, abych mohl, byť i ze skromných prostředků, důstojnickou polní kuchyni na frontě uvést v nejlepší koleje. Pamatuješ se, drahá Helenko, žeš mně při narukování k pluku přála, abych dostal hodné představené. Tvé přání se splnilo, a nejenže si ani v nejmenším nemohu naříkat, naopak všichni páni důstojníci jsou našimi pravými přáteli a zejména ke mně se chovají jako otec. Co nejdříve Ti oznámím číslo naší polní pošty,...

Toto psaní bylo vynuceno okolnostmi, když kuchař okultista nadobro si rozlil ocet s plukovníkem Schrödrem, který mu dosud držel palec, ale na kterého se při večeři na rozloučenou s důstojníky maršbataliónu opět, nešťastnou náhodou, nedostala porce rolované telecí ledviny, a plukovník Schröder ho poslal s marškumpačkou do pole, svěřiv důstojnickou kuchyni pluku nějakému nešťastnému učiteli z ústavu slepců na Klárově.

Kuchař okultista přelétl ještě jednou, co napsal a co se mu zdálo velice diplomatickým, aby se udržel přece jen trochu dál bojiště, poněvadž ať si říká co kdo chce, přece jen je to ulejšárna i na frontě.

Napsal sice, když byl ještě v civilu redaktorem a majitelem okultistického časopisu pro vědy záhrobní,

velkou úvahu, že se nikdo nemá bát smrti, a úvahu o stěhování duší.

Přistoupil též dělat kibice k Švejkovi a Vaňkovi. Mezi oběma spoluhráči nebylo v tom okamžiku žádných rozdílů vojenské hodnosti. Nehráli již ve dvou, ale mariáš ve třech s Chodounským.

Ordonanc Švejk nadával sprostě účetnímu šikovateli Vaňkovi: „Já se vám divím, že můžete tak blbě hrát. Vidíte přeci, že von hraje betla. Já nemám žádný kule, a vy neobráte vosmičkou a házíte jako nejpitomější hovado žaludského spodka, a von to trouba vyhraje.“

„To je řvaní pro jednoho prohraného betla,“ zněla slušná odpověď účetního šikovatele, „vy sám hrajete jako idiot. Já si mám vycucat z malíčku kulovou vosmu, když vůbec žádný kule taky nemám, já měl jen vysoký zelený a žaludy, vy hampejzníku.“

„Tak jste měl hrát, vy chytráku, durcha,“ s úsměvem řekl Švejk. „To je zrovna tak jako jednou u Valšů, dole v restauraci, taky takovej jeden nekňuba měl durcha, ale nehrál ho a vodložil vždycky ty nejmenší do talónu a pustil každého na betla. Ale jaký měl karty! Vod všech barev ty nejvyšší. Jako teď bych z toho nic neměl, když vy byste hrál durcha, tak taky tenkrát ne, a nikdo z nás taky nic, jak to šlo kolem, platili bychom mu furt. Já konečně povídám: ‚Pane Herolde, jsou tak laskav, hrajou durcha a neblbnou.‘ Ale von se na mne utrh, že může hrát, co chce, abychom drželi hubu, von že má univerzitu. Ale to mu přišlo draze. Hostinský byl známej, číšnice byla s námi až moc důvěrná, tak jsme to tý patrole všechno vysvětlili, že je všechno v pořádku. Předně, že je to vod něho sprostý, rušit noční klid voláním patroly, když někde před hospodou sklouzne na náledí a jede po nose po něm, až ho má rozbitej. Že jsme se ho ani nedotkli, když hrál falešně mariáš, a když byl vodkrytej, že tak rychle vyběh, až sebou kecnul. Hostinskej

i číšnice nám to potvrdili, že jsme se vůči němu chovali skutečně až moc džentlmensky. Von si taky nic jiného nezasloužil. Seděl od sedmi hodin večer až do půlnoci při jednom pivě a sodovce a hrál si na bůhvíjakýho pána, poněvadž byl univerzitní profesor, a mariáši rozuměl jako koza petrželi. Tak kdo má teď rozdávat?“

„Zahrejme si kaufcvika,“ navrhl kuchař okultista, „šesták a dva.“

„To raději nám vypravujte,“ řekl účetní šikovatel Vaněk, „o stěhování duší, jako jste to vykládal slečně v kantýně, když jste si rozbil nos.“

„Vo tom stěhování duší jsem už taky slyšel,“ ozval se Švejka. „Já jsem si také jednou umínil před léty, že se, jak se s vodpuštěním říká, sám budu vzdělávat, abych nezůstal pozadu, a chodil jsem do čítárny Průmyslové jednoty v Praze, ale poněvadž jsem byl roztrhanej a svítily mně díry na zadnici, tak jsem se nemoh vzdělávat, poněvadž mne tam nepustili a vyvedli ven, poněvadž myslili, že jsem šel krást zimníky. Tak jsem si vzal sváteční šaty a šel jsem jednou do muzejní knihovny a vypůjčil jsem si takovou jednu knížku o tom stěhování duší se svým kamarádem, a tam jsem se dočetl, že jeden indickej císař se proměnil po smrti v prase, a když to prase zapíchli, že se proměnil v opici, z opice stal se jezevcem a z jezevce ministrem. Potom na vojně jsem se přesvědčil, že něco pravdy na tom musí bejt, poněvadž kdekdo vojáky, když měl nějakou hvězdičku, pojmenoval buď mořskými prasaty, nebo vůbec nějakým zvířecím jménem, a podle toho by se dalo soudit, že před tisíci léty tyhle sprostí vojáci byli nějakýma slavnejma vojevůdci. Ale když je vojna, tak je takový stěhování duší náramně hloupá věc. Čertví kolik proměn člověk prodělá, než se stane, řekněme, telefonistou, kuchařem nebo infanteristou, a najednou ho roztrhne granát a jeho duše vejde do nějakého koně u artilérie,

a do celý baterie, když jede na nějakou kótu, práskne nověj granát a zabije zas toho koně, do kterýho se ten nebožtík vtělil, a hned se přestěhuje ta duše do nějaké krávy u trénu, z který udělají guláš pro manšaft, a z krávy třebaš hned se přestěhuje do telefonisty, z telefonisty...”

„Já se divím,“ řekl telefonista Chodounský, zřejmě uražen, „že zrovna já mám být terčem pitomých vtipů.“

„Není ten Chodounský, co má soukromej detektivní ústav s tím vokem jako trojice boží, váš příbuznej?“ otázal se nevinně Švejek. „Já mám moc rád soukromý detektivy. Já jsem taky jednou sloužil před léty na vojně s jedním soukromým detektivem, s nějakým Stendlerem. Ten měl tak šišatou hlavu, že mu náš feldvébl vždycky říkal, že už viděl moc šišatejch hlav vojenskejch za dvanáct let, ale takovou šišku že si ani v duchu nepředstavoval. ‚Poslouchají, Stendlere,‘ říkal mu vždycky, ‚kdyby nebyly letos manévry, tak by se vaše šišatá hlava ani na vojnu nehodila, ale takhle se bude alespoň podle vaší šišky artilérie nastřelovat, když přijdem do krajiny, kde nebude žádněj lepší punkt k orientaci.‘ Ten vod něho zkusil. Někdy, při marši, poslal ho na pět set kroků napřed a pak poručil: ‚Direktion šišatá hlava.‘ Von měl vůbec ten pan Stendler, i jako soukromej detektiv, náramnou smůlu. Kolikrát nám v kantýně o tom vyprávěl, jaký měl často trápení. Von dostával takový úlohy, jako kupříkladu vypátrat, zdali se manželka nějakýho klienta, který k nim přišel celej bez sebe, s jiným nesčuchla, a jestli už se sčuchla, s kým se sčuchla, kde a jak se sčuchla. Nebo zas naopak. Nějaká taková žárlivá ženská chtěla vypátrat, s kterou se její muž fláká, aby mu mohla doma dělat ještě větší rámus. Von byl vzdělanej člověk, mluvil jen vybraně o porušení manželský věrnosti a vždycky div neplakal, když nám vyprávěl, že všichni chtěli, aby zastih ji nebo jeho in flagranti. Jinej by se třebaš z toho těšil, když najde takovej párek in flagranti, a voči by si moh

vykoukat, ale ten pan Stendler, jak nám vyprávěl, byl z toho celej pryč. Von říkal velice inteligentně, že se už nemoh na ty voplzly prostopášnosti ani koukat. Nám kolikrát tekly sliny z huby, jako když pes kaní, když kolem něho nesou vařenou šunku, když nám vyprávěl o všech těch různých pozicích, jak ty párky natrefil. Když jsme měli kasárníka, tak nám to vždy kreslil. ‚Takhle jsem,‘ povídá, ‚viděl paní tu a tu s tím a tím pánem...‘ I adresy nám řek. A byl takovej smutnej. ‚Těch facek,‘ říkal vždy, ‚co jsem dostal vod vobojích stran; a to mne tak nemrzelo jako to, že jsem bral úplatky. Na jeden takovej úplatek nezapomenu do smrti. Von nahej, vona nahá. V hotelu, a nezarygrovali se, pitomci! Na divan se nevešli, poněvadž byli voba tlustí, tak laškovali na koberci jako kořata. A koberec byl celej prošlapanej, zaprášenej a po něm válely se nedopalky z cigaret. A když jsem vešel, tak voba vyskočili, von stál proti mně a ruku si držel jako fíkovéj list. A vona se otočila zády ke mně a bylo vidět na kůži, že má vobtisknutej celej vzorek toho mřížkování z koberce a na páteři jednu přilepenou hilznu z cigarety. Vodpuste, povídám, pane Zemku, já jsem soukromej detektiv Stendler, vod Chodounskýho, a mám ouřední povinnost vás najít in flagranti na základě oznámení vaší paní manželky. Tato dáma, s kterou zde udržujete nedovolený poměr, jest paní Grotová. Nikdy jsem v životě neviděl takovýho klidnýho občana. Dovolte, řekl, jako by se to samo sebou rozumělo, já se obléknu. Vinna je jedině má manželka, která bezdůvodnou žárlivostí svádí mne k nedovolenýmu poměru, kteráž puzena pouhým podezřením uráží manžela předhůzkami a mrzkou nedůvěrou. Nezbyvá-li však pochybnosti, že hanba nedá se víc zatajit... Kde mám podvlíkačky? otázal se přitom klidně. Na posteli. Zatímco na sebe natahoval podvlékačky, vykládal mně dál: Jestli hanba se nedá zatajit, tak se řekne rozvod. Ale tím se skvrna příhany nezatají. Vůbec jest

rozvod věci povážlivou, mluvil dál, oblékaje se, nejlepší je, když se manželka ozbrojí trpělivostí a nepodává podnět k veřejnému pohoršení. Ostatně dělejte, jak chcete, já vás zde nechám s milostpaní o samotě. Paní Grotová vlezla si zatím do postele, pan Zemek mně podal ruku a odešel. ' Já už se dobře nepamatuji, jak nám dál vykládal pan Stendler, co všechno potom mluvil, poněvadž von se bavil s tou paní v posteli velice inteligentně, že jako manželství není ustanoveno k tomu, aby každého zhola přímo vedlo ku štěstí, a že každého je povinnost v manželství pokořit chtíč a tělesnou svou část vytríbit a oduševnit. 'A přitom jsem se,' vyprávěl pan Stendler, 'pomalu začal vodstrojovat, a když už jsem byl vodstrojenej a celej zmámenej a divokej jako jelen v říji, vešel do pokoje můj dobrej známej Stach, taky soukromej detektiv, z našeho konkurenčního ústavu pana Sterna, kam se vobrátil pan Grot o pomoc, co se týká jeho paní, která prý má nějakou známost, a víc neřek než: Aha, pan Stendler je in flagranti s paní Grotovou, gratuluji. Zavřel zas tiše dveře a odešel. Ted' už je všechno jedno, řekla paní Grotová, nemusíte se tak rychle voblíkat, máte vedle mne dost místa. Mně se, milostpaní, právě jedná vo místo, řekl jsem a už jsem ani nevěděl, co mluvim, jenom se pamatuji, že jsem něco mluvil o tom, že panují-li sváry mezi manžely, že tím utrpí taky vychování dítek.' Potom ještě nám vyprávěl, jak se rychle voblíkal a jak vzal roha a jak si umínil, že to hned řekne svému šefovi panu Chodounskému, ale že se šel na to posilnit, a než přišel, že už to bylo s křížkem po funuse. Zatím že už tam byl ten Stach z nařízení svýho šéfa pana Sterna, aby dal ránu panu Chodounskému, jaký to má zřízence svýho soukromýho detektivního ústavu, a ten zas nevěděl vo ničem lepším než poslat rychle pro manželku pana Stendlera, aby si to s ním spravila sama, když je někam poslán v úřední povinnosti a najdou ho z konkurenčního ústavu in flagranti. 'Vod tý

doby,‘ říkal vždy pan Stendler, když na tohle přišla řeč, „mám ještě šišatější palici.“ “

„Tedy hrajeme pět - deset?“ Hráli.

Vlak zastavil se na stanici Mošon. Byl již večer a nikoho nepouštěli z vagónů.

Když se hnuli, ozval se z jednoho vagónu silný hlas, jako by chtěl přehlušit rachocení vlaku. Nějaký voják z Kašperských Hor v nábožné náladě večera opěval hrozným řevem tichou noc, která se blížila k uherským rovinám:

Gute Nacht! Gute Nacht!
Allen Müden sei´s gebracht.
Neigt der Tag stille zur Ende,
ruhen alle fleiß’gen Hände,
bis der Morgen ist erwacht.
Gute Nacht! Gute Nacht!

„Halt Maul, du Elender,“ přerušil někdo sentimentálního zpěváka, který umkl.

Stáhli ho od okna.

Ale pilné ruce neodpočívaly až do rána. Stejně jako všude ve vlaku pod světlem svíček, tak i zde ve světle malé petrolejové lampy, zavěšené na stěně, hráli dál čapáry a Švejk, kdykoliv někdo tam spadl při rabování, prohlašoval, že je to nejspravedlivější hra, poněvadž každý může si vyměnit tolik karet, kolik chce.

„Při kaufcviku,“ tvrdil Švejk, „musí se rabovat jenom eso a sedma, ale pak se můžeš vzdát. Vostatní karty rabovat nemusíš. To už děláš na svoje riziko.“

„Dejme si zdravíčko,“ navrhoval za všeobecného souhlasu Vaněk.

„Červená sedma,“ hlásil Švejk, snímaje karty. „Každý po pětníku a dává se po čtyrech. Dělejte, ať něco uhrajem.“

A na tváři všech bylo vidět takovou spokojenost, jako kdyby vojny nebylo a oni nenalézali se ve vlaku, který je veze k pozici do velkých krvavých bitev a masakrů, ale v nějaké pražské kavárně za hracími stoly.

„To jsem si nemyslel,“ řekl Švejk po jedné partii, „že když jsem šel na nic a měním všechny čtyry, že dostanu kočičáka (eso). Kampak jste se hrabali na mne s králem? Přebiju krále natotata.“

A zatímco zde přebíjeli krále kočičákem, daleko na frontě králové mezi sebou přebíjeli se svými poddanými.

Ve štábním vagóně, kde seděli důstojníci pochodového praporu, panovalo ze začátku jízdy podivné ticho. Většina důstojníků byla zahloubána do malé knihy v plátěné vazbě s nadpisem „Die Sünden der Väter. Novelle von Ludwig Ganghofer“ a všichni byli současně zabráněni do čtení stránky 161. Hejtman Ságner, bataliónní velitel, stál u okna, v ruce držel tutéž knížku, maje ji taktéž otevřenu na stránce 161.

Díval se na krajinu a přemýšlel, jak vlastně by všem co nejsrozumitelněji vysvětlil, co mají s tou knihou dělat. Bylo to vlastně nejprísněji důvěrné.

Důstojníci zatím přemýšleli o tom, že se plukovník Schröder zbláznil nadobro. Byl sice už dávno potrhlý, ale přec nedalo se očekávat, že ho to chytne tak najednou. Před odjezdem vlaku dal si je zavolat k poslednímu bešprechungu, při kterém jim sdělil, že každému patří po knize Die Sünden der Väter od Ludvíka Ganghofera, které dal odnésti do bataliónní kanceláře.

„Pánové,“ řekl se strašně tajuplným výrazem, „nezapomeňte nikdy na stránku 161!“ Zahloubáni do té stránky, nemohli si z toho ničeho vybrat. Že nějaká Marta, na té stránce, přistoupila k psacímu stolu a vytáhla odtud nějakou roli a uvažovala hlasitě, že obecenstvo musí cítit soustrast s hrdinou role. Potom se ještě objevil na té

stránce nějaký Albert, který neustále se snažil mluvit žertovně, což vytrženo z neznámého děje, který před tím předcházelo, zdálo se takovou hovadinou, že nadporučík Lukáš překousl vzteky špičku na cigarety.

„Zbláznil se, dědek,“ myslili si všichni, „s ním už je konec. Teď ho přeloží do ministerstva vojenství.“

Hejtman Ságner se zvedl od okna, když si to v hlavě všechno dobře zkomponoval. Neměl přílišného pedagogického nadání, proto mu tak dlouho trvalo, než sestavil si v hlavě celý plán přednášky o významu stránky sto šedesáté první.

Než začal vykládat, oslovil je „Meine Herren“, jako to dělal dědek plukovník, ačkoliv dřív, ještě než vlezli do vlaku, říkal jim „Kameraden“.

„Also meine Herren...“ A jal se přednášet, že včera večer dostal od plukovníka instrukce týkající se stránky 161 v Die Sünden der Väter od Ludvíka Ganghoferova.

„Also meine Herren,“ pokračoval slavnostně, „zcela důvěrné informace týkající se nového systému šifrování depeší v poli.“ Kadet Biegler vytáhl zápisník a tužku a řekl neobyčejně příčinlivým tónem: „Jsem hotov, pane hejtmane.“

Všichni se podívali na toho hlupáka, jehož příčinlivost ve škole jednoročních dobrovolníků hraničila s blbostí. Šel dobrovolně na vojnu a vykládal hned při první příležitosti veliteli školy jednoročních dobrovolníků, když se seznamoval s domácími poměry žáků, že jeho předkové se psali původně Büglerové z Leutholdů a že měli v erbu čapí křídlo s rybím ocasem.

Od té doby ho pojmenovali po jeho erbu a „čapí křídlo rybím ocasem“ bylo krutě pronásledováno a stalo se rázem nesympatickým, poněvadž to nijak nešlo dohromady k poctivému obchodu jeho otce se zaječími i králíčími kůžemi, ačkoliv ten romantický nadšenec se poctivě

přičiňoval, aby sežral celou vojenskou vědu, vynikl pilností a znalostí nejen všeho, co se mu k učení předkládalo, nýbrž ještě si sám hlavu zabeďňoval čím dál tím více študiem spisů o vojenském umění a historii válečnictví, o čem vždy navazoval rozhovor, dokud nebyl usazen a zničen.

V důstojnických kruzích považoval sám sebe za rovnocenného s vyššími šaržemi.

„Sie, Kadett,“ řekl hejtman Ságner, „dokud vám nedovolím mluvit, tak mlčte, poněvadž se vás nikdo na nic neptal. Ostatně vy jste zatraceně chytrý voják. Nyní vám předkládám zcela důvěrné informace, a vy si je zapisujete do svého zápisníku. Při ztrátě notesu očekává vás polní soud.“

Kadet Biegler měl ještě ke všemu ten zlozvyk, že se vždy snažil každého přesvědčit nějakou výmluvou, že to myslí dobře.

„Poslušně hlásím, pane hejtmane,“ odpověděl, „že i při eventuelní ztrátě zápisníku nikdo nerozluští, co jsem napsal, neboť to stenografuji a mé zkratky nikdo po mně nepřečte. Užívám anglického systému stenografie.“

Všichni se na něho podívali opovrřlivě, hejtman Ságner máchl rukou a pokračoval ve své přednášce.

„Zmínil jsem se již o novém způsobu šifrování depeší v poli, a jestli vám snad bylo nesrozumitelným, proč právě vám byla doporučena z novel Ludvíka Ganghoferova Die Sünden der Väter str. 161, jest to, pánové, klíč k nové šifrovací metodě, platné na základě nového nařízení štábu armádního sboru, ku kterému jsme přiděleni. Jak vám známo, je mnoho metod šifrování důležitých sdělení v poli. Nejnovější, které my používáme, jest číselná metoda doplňovací. Tím také odpadají minulého týdne doručené vám od štábu pluku šifry a poučení k jich odšifrování.“

„Erzherzogs Albrechtssystem,“ zamumlal pro sebe snaživý kadet Biegler, „8922 = R, převzatý z metody